

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Година XXII

Нови Сад, јул, 1973.

Број 7

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Закључци са редовне Скупштине
Адвокатске коморе Војводине одр-
жане у Новом Саду 23. јуна 1973.
године

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Војислав Кнежевић

Могућност суђења у одсуству у су-
марном кривичном поступку

Александар Јовичин

Права и обавезе друмског тран-
спорта на основу Уговора о друм-
ском превозу робе у судској
пракси

Даница Китић

Дилеме о застарелости личних пра-
ва брачних другова

ПРАВНА ПРАКСА

Из судске праксе

САОПШТЕЊА

Са редовне Скупштине АК
Из седнице Управног одбора

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Година XXII

Нови Сад, јул, 1973.

Број 7

А Д В О К А Т У Р А И Д Р У Ш Т В О

ЗАКЉУЧЦИ СА РЕДОВНЕ СКУПШТИНЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ ОДРЖАНЕ У НОВОМ САДУ 23. ЈУНА 1973. ГОДИНЕ

1. Адвокати Војводине сматрају својом дужношћу да се одлучно укључе у револуционарна кретања и акције започете 21. седницом Председништва СКЈ, Писмом друга Тита и Извршног бироа и закључцима 52. седнице ПК СКВ. На овој нужној прекретници задатак је свих адвоката да својим савесним радом и друштвеном активношћу у Комори и друштвено-политичким организацијама дају свој допринос реализацији савремених циљева самоуправног социјалистичког друштва.

2. Скупштина у целости прихвата закључке са I и II саветовања комуниста у Адвокатској комори Војводине.

3. Самоуправни односи у Комори морају даље да се развијају. Садашњи Статут и Пословник морају бити усаглашени са даљим развојем социјалистичких друштвених односа и уставним амандманима. Обавезују се органи Коморе да одмах приђу изради новог Статута и Пословника, који морају бити усаглашени уставним амандманима. Основни принцип при изради новог Статута треба да буде даљи развој самоуправних социјалистичких односа у Комори.

4. Проблем кадрова сматрамо веома акутним. Стање је незадовољавајуће, како у погледу припреме кадрова, тако и у погледу старосне и националне структуре. Опредељујемо се за природну регенерацију адвокатуре пријемом младих радника у редове адвокатских приправника. Скупштина налаже и овлашћује Конференцију да оснује фонд за кадрове из кога ће се финансирати стручно образовање приправника и адвоката и

донесе правила фонда којима ће се регулисати начин формирања средстава и начин расподеле истих. Конференција треба да донесе и програм стручног образовања приправника.

5. Специјализација је данас предуслов квалитетнијег рада адвоката. Обавезује се Управни одбор да припреми правилник о специјализацији који ће бити презентираан наредној Скупштини на усвајање. Претходно ускладити мишљење свих комора и Савеза адвокатских комора Југославије по питању специјализације.

6. Органи Коморе, Редакција и Уређивачки савет *Гласника* организоваће саветовања и израду монографија о за нас специфичним темама као што су проблеми адвокатске етике, професионална тајна, организација удружене канцеларије итд. За ову делатност треба посебно обезбедити средства.

7. Конференција треба да донесе правила и изабере орган управљања библиотеке Адвокатске коморе Војводине у Новом Саду, како би се обезбедило прибављање стручне и марксистичке литературе и омогућило коришћење библиотеке свим заинтересованим.

8. Идеолошко-политички и стручни рад са чланством организоваће се путем јавних адвокатских катедри и других облика рада у Општинским организацијама. Њихов рад координираће и помагати Комисија за идеолошко и стручно образовање коју ће изабрати Конференција адвоката. Свака катедра треба да има колективан орган управљања, а програм треба да усвајају Општинске организације.

9. Скупштина обавезује све Општинске организације и чланове Коморе да активно учествују у дискусији о нацрту Устава СФРЈ. Учешће обезбедити преко Општинских и месних организација Социјалистичког савеза.

10. Пореска политика у већини општина није адекватна друштвеној улози и значају адвокатуре. Пореске стопе у различитим општинама су различите. Захтевамо да се наш доходак оптерећује пореским обавезама у висини оптерећења која носе радни људи у организацијама удруженог рада.

Предлажемо надлежним органима у Покрајини да, путем међуопштинског договора, ускладе пореску политику међу адвокатима и утврде максималне стопе пореза на доходак, при чему ће се адвокати изједначити са осталим радним људима у организацијама удруженог рада.

11. Тарифа о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката у САП Војводини, одобрена у 1970. години, заостаје за свим осталим републичким Тарифама. Захтевамо да се наш

рад вреднује исто као и рад осталих адвоката у СФРЈ. Предлажемо да се наша Тарифа усагласи са Тарифама осталих адвокатских комора.

12. Социјално осигурање адвоката је неповољно и нужне су битне измене. Неопходно је студиозно проучити проблеме и интересе свих адвоката и формулисати предлоге и захтеве. Уговорно осигурање требало би заменити законским и на тај начин у овој области изједначити адвокате са осталим радним људима.

13. Обавезујемо Управни одбор и друге органе Коморе да што пре припреме и одрже састанке са представницима ПК, Покрајинске конференције социјалистичког савеза, Покрајинске привредне коморе, Покрајинског већа синдиката, Покрајинских органа управе, Врховног суда Војводине, Вишег привредног суда, Правног факултета и др. На састанцима расправити сва питања око сарадњи између Коморе и тих установа, те документовано изнети проблеме адвокатуре у Војводини и утврдити начине и могућности решавања тих проблема.

Скупштина сматра да такав договор треба да буде важан корак на линији отварања адвокатуре према друштву.

14. Скупштина позива све чланове Коморе да повећају радну дисциплину. У тежим дисциплинским предметима неопходно је да дисциплински тужилац и дисциплински судови делују брзо и ефикасно. У поступку се морају поштовати сва права дисциплински одговорног адвоката и приправника. Информације о садржини пријава и току поступка не смеју се пружати ненадлежним лицима или износити у јавност све до окончања поступка.

Скупштина обавезује све дисциплинске органе и Општинске организације да превентивно делују откривајући узроке кршења дисциплине и предузимаће ефикасне мере да се утврђени узроци отклоне.

Стриктно поштовање и примена Кодекса професионалне етике у свакодневном раду адвоката може свести повреду радне дужности и угледа адвокатуре на минимум.

15. Скупштина констатује да надриписарство постаје све штетнија појава по друштво и адвокатуру, па се налаже органима Коморе да овај проблем проуче и предузму одговарајуће мере.

16. Налаже се новим органима Коморе да проуче предлоге Комисије за прописе Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора и II саветовања комуниста адвоката САП Војводине и предузму одговарајуће мере.

17. Сви чланови, Општинске организације и Комора у целини, а органи Коморе посебно, одговорни су за спровођење ових закључака и дужни су да у наредном периоду своју делатност заснивају на утврђеним ставовима.

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Војислав Кнежевић

судија Општинског суда у Новом Саду

МОГУЋНОСТ СУБЕЊА У ОДСУСТВУ У СУМАРНОМ КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

У пракси судова све чешће се срећу субења у одсуству (недошавшем, одбеглом или недостижном) и за дела из сумарне надлежности (за која је прописана као главна казна новчана казна или казна затвора — чл. 393. ЗКП), тако да се ова установа, која би требало да чини посебан изузетак, тако рећи претвара у правило. Да ли ову појаву оправдавају разлози криминалне политике, или став да кад се може судити у одсуству за тежа дела (чл. 275. ст. 2), зашто то не би могло бити и за лакша дела, или је она последица све смелије примене одредаба чланова 393 (у вези чл. 275. ст. 2) и 405. ст.3. ЗКП, свакако да је дилема коју треба разрешити.

У разрешењу ове дилеме ограничићу се само на питање субења у одсуству одбеглом или недостижном (чл. 393. у вези чл. 275. ст. 2), додирујући се и питања субења у одсуству недошавшег (чл. 405. ст. 3).

Већ у приступу се намеће оно основно питање да ли уопште постоји законска могућност субења у одсуству у сумарном поступку, изузимајући наравно чл. 405. ст. 3, када се окривљеном који не дође на главни претрес, а уредно је позван, може судити у његовом одсуству, под условом да његово присуство није нужно и да је пре тога био испитан.

Следећи граматички метод тумачења одредбе чл. 393.¹ могло би се одговорити и са „не” и са „да”. Са „не” — зато што се у поступку пред општинским судом за кривична дела за која је прописана као главна казна новчана казна или затвор примењују одредбе чл. 394. до 407 (чл. 393), па према томе и она која се односи на субење недошавшем из чл. 405. ст. 3, која чини

¹ „У поступку пред општинским судом за кривична дела за која је прописана као главна казна новчана казна или затвор примењиваће се одредбе чл. 394. до 407. овог Законика, а уколико у овим одредбама није што посебно предвиђено примењиваће се сходно остале одредбе овог Законика.”

посебни пропис.² Са „да” — зато што се одредба чл. 405. ст. 3. односи на суђење у одсуству недошавшег, и под условима из тог члана, а они нису ни приближно једнаки оним који се траже одредбом чл. 275. ст. 2. за суђење у одсуству одбеглом или недостижном, те би се зато што у одредби чл. 405. ст. 3. нема посебних решења за суђење у одсуству оваквим лицима (чл. 393), примењивале сходно остале одредбе овог Законика, у конкретном случају опште одредбе — чл. 275. ст. 2. Ако већ на овај начин постоји могућност суђења у одсуству у сумарном поступку, а то је и несумњиво, поставља се питање да ли се она односи на сва или само на нека кривична дела из сумарне надлежности, и на која дела?

Суђење у одсуству окривљеног представља изузетну појаву у нашем процесном систему. Оно је према мишљењу неких аутора правно могуће „само за нека кривична дјела” из надлежности општинског суда, под условом да је окривљени раније испитан и да суд његово присуство не сматра нужним (чл. 412. ст. 3).³

Други пак аутори сматрају да суђење у одсуству може бити код кривичних дела за која се гони по службеној дужности, а за која гони јавни тужилац, не и оштећени као тужилац.⁴ А има и таквих аутора који виде могућност суђења окривљеном у одсуству за сва кривична дела из надлежности општинског суда, под условом да његова присутност није нужна и да је пре тога већ био испитан.⁵

Судећи према условима који треба да буду испуњени за суђење у одсуству „само за нека кривична дјела” из надлежности општинског суда,⁶ који се ни у чему не разликују од садашње могућности за суђење недошавшем (чл. 405. ст. 3),⁷ извесно је да то могу бити не „нека кривична дјела”, већ сва дела из сумарне надлежности суда, ако су испуњени услови из чл. 405. ст. 3 — за суђење недошавшем.⁸ Међутим, за суђење одбеглом или недостижном овим се не дају решења. Зашто? Вероватно зато што се сматрало да у сумарном поступку, због лакше природе кривичних дела, насупротив оним из редовне надлежности и у поступку пред окружним судом — која представљају тежа

² „Ако окривљени не дође на главни претрес, иако је уредно позван, суд може одлучити да се главни претрес одржи и у његовом одсуству под условом да његово присуство није нужно и да је пре тога био испитан.”

³ Др Богдан Златарић — др Мирјан Дамашка, Рјечник кривичног права и поступка, Загреб 1966, стр. 318.

⁴ Др Т. Васиљевић, Коментар Законика о кривичном поступку, Београд, 1957, стр. 277.

— Исти аутор — Систем крив. процесног права СФРЈ, Београд, 1970, стр. 524.

⁵ Младен Грубиша, Кривични поступак пред котарским судом, Наша законитост, 4/54, стр. 218.

⁶ У време рада аутора — дела за која је као главна казна била прописана казна затвора или блажа казна — чл. 412. ст. 3. ЗКП.

⁷ И за дела за која је прописана као главна казна новчана казна или затвор — чл. 393. ЗКП.

⁸ Као што то уосталом тврди и М. Грубиша, у цит. раду.

дела, не стоје они политички (и друштвени) разлози, који би оправдавали суђење у одсуству одбеглом или недостижном у овом поступку.

Професор Т. Васиљевић види могућност суђења у одсуству одбеглом или недостижном код кривичних дела за која се гони по службеној дужности, иницијативом јавног тужиоца, не и иницијативом оштећеног као тужиоца.

Мада на први поглед изгледа да иницијативу за суђење у одсуству може имати и оштећени као тужилац — зато што он преузима улогу јавног тужиоца, ипак то право њему за сада не припада. Одредбом чл. 275. ст. 2. предвиђено је искључиво овлашћење за јавног тужиоца, као државног органа, да предложи суђење у одсуству оптуженог. То право за оштећеног као тужиоца није предвиђено одредбом чл. 63. ст. 1, нити којом другом одредбом, те он стога није ни овлашћен да предложи суђење оптуженом у одсуству, већ само јавни тужилац.⁹ Отуда и ово схватање да суђење у одсуству може бити само код кривичних дела за која се гони по службеној дужности, а за која гони јавни тужилац, не и оштећени као тужилац.¹⁰ Оно коначно одговара и законодавном решењу — чл. 275. ст. 2.

Из овога би се дало закључити следеће:

А. У сумарном поступку постоји могућност суђења у одсуству:

— *недошавшем* (под условима из чл. 405. ст. 3) за сва кривична дела из сумарне надлежности (чл. 393). Поступак се води по прописима чл. 394. до 407. ЗКП;

— *одбеглом или недостижном* (под условима из чл. 393. у вези чл. 275. ст. 2. ЗКП) за сва кривична дела из сумарне надлежности за која се гони по службеној дужности, и која гони јавни тужилац не и оштећени као тужилац и приватни тужилац (чл. 393. ЗКП у вези чл. 266. КЗ).

Разлози криминалне политике и сама установа суђења у одсуству оправдали би суђење у одсуству оваквим лицима, бар кад су у питању нека кривична дела за која се гони по службеној дужности — због посебног значаја тих дела, али се због мањег друштвеног значаја и лакше природе осталих дела (оних најмногобројнијих, која се нпр. гоне по предлогу — и која су такође кривична дела за која се гони по службеној дужности), не виде разлози за таквим поступањем. Ако они заиста постоје, могли би да се прихвате и за остала дела из сумарне надлежности када нису испуњени услови за суђење у одсуству недошавшем (чл. 405. ст. 3), односно и за дела која нису дела за која се гони по службеној дужности, или се пак изнађу неке друге могућности за суђење оваквим лицима. А то би значило законодавне измене и чланова 393. и 405. ст. 3. У противном могло би се десити да се добра (и интереси) неједнаке вредности једнако заштићују (код свих кривичних дела за

⁹ Пресуда ВС Војводине, Кж. 761/71. од 27. IX 1971, Зборник судске праксе 4/71, одлука бр. 422.

¹⁰ Др Т. Васиљевић, напред цитирано под 4.

која се гони по службеној дужности), а подједнаке вредности различито (зато што се за једна може судити у одсуству јер су кривична дела за која се гони по службеној дужности, или су испуњени услови из чл. 405. ст. 3, а за друга не — зато што нису испуњени ти услови (код осталих дела из сумарне надлежности), што сигурно није ни интенција законодавца.

Б. У сумарном поступку *не постоји* могућност суђења у одсуству:

— *недошавшем, кад нису испуњени услови из чл. 405. ст. 3. ЗКП;*

— *одбеглом или недостижном — за друга дела осим за дела за која се гони по службеној дужности, и која гони јавни тужилац, не и оштећени као тужилац, евентуално и приватни тужилац (чл. 393. ЗКП у вези чл. 266. КЗ).*

Питање је колико је у првом случају оправдано полазити од свих претпоставки које треба да буду испуњене за суђење недошавшем да би се приступило таквом суђењу (чл. 405. ст. 3). Један од услова за суђење у одсуству уредно позваног окривљеног је да је он пре главног претреса био испитан. Овај услов у складу је са одредбама члана 50. ст. 3. Устава СФРЈ, према којој, „нико ко је достижан суду или другом органу надлежном за вођење поступка не може бити кажњен ако није по закону саслушан или ако му није дата могућност да се брани”.¹¹ Ипак, ова уставна одредба „не мора се нужно схватити у том смислу да би закон, који би предвидео код лакших кривичних дела могућност суђења у одсуству и без предходног испитивања окривљеног који је уредно позван, био противуставан. Такво решење предвиђао је на пример и нацрт Законика о кривичном поступку и то за кривична дела из надлежности средњих судова за која је у закону предвиђена казна затвора до две године. Смисао је поменуће уставне одредбе у том да се свакоме који се окривљује мора пружити могућност да се брани. Ова уставна одредба према томе гарантује свакоме право на одбрану у њеном материјалном смислу. Али, да ли ће се окривљени тим правом и послужити, то је његова ствар и било би апсурдно принуђавати га да се брани ако он то неће. Уосталом и Законик о кривичном поступку изричито предвиђа да „окривљени није дужан да изнесе своју одбрану нити да одговара на постављена питања” (чл. 212. ст. 2. — сада 203. ст. 2: моја напомена). Код лакших и једноставнијих кривичних дела, где присуство окривљеног није неопходно нужно за утврђивање материјалне истине, било би довољно да је окривљеном уредним позивањем била само пружена могућност да се брани и може се заступати становиште да би тиме поменућа уставна одредба била испуњена”.¹²

О неадекватности другог решења било је речи напред.

¹¹ Устав СФРЈ 1969.

¹² Законик о крив. поступку, са објашњењима и напоменама, издање „Архива за правне и друштвене науке”, Београд, 1953, стр. 267-268.

Слично: др Станко Кличек, О суђењу у одсуству окривљенога, Наша законитост, 5/53, стр. 280-283.

У осврту на већ постављено питање шта је то што оправдава све чешћу појаву суђења у одсуству, могло би се уопштено одговорити да су то и разлози криминалне политике (друштвене превенције), али и присуство могућности широке примене, тиме и смелије, суђења у одсуству коју својом садржином пружа члан 393 (у вези чл. 275. ст. 2).

Ставови, истина недовољно аргументовани, да кад се може судити у одсуству за тежа дела, зашто то не би могло бити и за лакша дела, доводе у сумњу схватање значаја установе суђења у одсуству и могућности њене ограничене примене, те се не могу правдати. Још мање ако се њима види могућност „растеређивања” судова великог прилива предмета, с обзиром на околност да се осуђеном у одсуству има увек поново судити кад наступи могућност да му се суди у његовом присуству (чл. 378. ст.1).

На основу изложеног *мишљења сам да:*

а) садашња судска пракса широком применом суђења у одсуству није правилно тумачила одредбу члана 393. у вези чл. 275. ст. 2. ЗКП, која има карактер изузетка и ограничену могућност примене;

б) суђење у одсуству одбеглом или недостижном за сва кривична дела за која се гони по службеној дужности поистовећује ова дела, и неједнака добра (и интересе), иако се она, због посебног значаја неких од тих дела, па с тим у вези и потребе суђења у одсуству само за та дела, не могу поистовећивати. Ограничена могућност примене суђења у одсуству само за нека од тих дела, и то оних која представљају тежа дела, те би такво суђење оправдали посебни политички (и друштвени) разлози — одговарала би ограниченој могућности установе суђења у одсуству;

в) суђење у одсуству и без претходног испитивања окривљеног који је уредно позван, и позивањем му била пружена могућност да се брани, не би било противуставно (чл. 50. ст. 3. Устава СФРЈ).

Александар Јовичин, адвокат у Новом Саду

ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ДРУМСКОГ ТРАНСПОРТА НА ОСНОВУ УГОВОРА О ДРУМСКОМ ПРЕВОЗУ РОБЕ У СУДСКОЈ ПРАКСИ

Увод

Посао друмског превоза у нашем праву, мада представља веома важну грану транспорта која све већим процентом учествује у укупном превозу робе, није у довољној мери регулисан. Не постоје никакви позитивни прописи који регулишу правни положај и обавезе уговорених страна. Међународни друмски превоз робе много је потпуније правно регулисан. Поред великог броја других међународних конвенција, посебан значај приликом регулисања уговора о међународном друмском превозу робе има Конвенција о уговору за међународни превоз робе друмом (СМЕ) и Царинска конвенција о међународном транспорту робе са покрићем Кернета (TIR), које је наша земља потписала и ратификовала.

Посебан значај за регулисање послова друмског превоза робе имају Општи услови рада југословенских предузећа јавног друмског саобраћаја у међународном превозу робе моторним возилима из 1959. године. Поред примене у међународном превозу робе Општи услови рада југословенских предузећа јавног друмског саобраћаја у међународном превозу робе моторним возилима примењују се на послове друмског саобраћаја због недостатка посебних прописа.

Ово је становиште које је заузео Врховни привредни суд Југославије још крајем 1965. године, кога се придржавају сви привредни судови и данас.

Због недостатка позитивних прописа судови су принуђени да у решавању конкретних случајева примењују правна правила из предратних трговачких и грађанских законика, и то пре свега Трговачког законика за Србију од 1860. године, параграф 69. до 74, Хрватско-мађарског трговачког закона од 1875. године, параграф 393. до 421, Трговачког законика за Црну Гору од 1910. године и других.

У недостатку позитивних законских прописа, велики значај у регулацији и решавању спорова из уговора о друмском превозу робе има и судска пракса. У новије време све већи значај имају решења дата у Нацрту закона о друмском превозу с моторним возилима из 1967. године, као и из Скице за законик о облигацијама и уговорима коју је 1969. године израдио проф. др Михаило Константиновић. Свакако да је у новије време најзначајнији и најкомплетнији препис из ове области Нацрт закона о превозу у друмском саобраћају, који је израдила заједничка комисија Већа народа друштвено-политичког већа и Привредног већа Савезне скупштине за законе о безбедности и другим основним односима у саобраћају — радна група за друмски саобраћај Комисије за израду закона о облигационим односима у превозу из 1972. године.

Уопште узевши, област друмског превоза робе ни у правној теорији не напредује у складу са развојем ове све важније гране транспорта, а недостатак позитивних прописа из ове области и различита судска пракса наших привредних судова доводе до бројних спорова.

Закључење Уговора о друмском превозу робе

У правној теорији спорна је правна привреда Уговора о друмском превозу робе. Уговор о друмском превозу робе садржи особине извесног броја других уговора грађанског и привредног права, а поред овога садржи и знатне сличности са уговорима о превозу робе у другим видовима саобраћаја. Ипак, Уговор о друмском превозу робе је самостални уговор привредног права, а спор настаје више због тога што се овај уговор, у многим земљама, неадекватно правно регулише општим начелима о превозу робе. Спорно је у правној теорији да ли је уговор о друмском превозу робе формалан или неформалан.

До овог спора највише долази у вези са обавезом издавања товарног листа. Преовлађује схватање да је уговор о друмском превозу неформалан, јер постоји и онда кад није издат товарни лист, а настаје и пре него што је дошло до издавања товарног листа.

Постоји и схватање да је Уговор о друмском превозу робе неформалан и реалан, што значи да је предаја робе на превоз услов за закључење уговора. То значи да би према овом схватању Уговор о друмском превозу робе ипак био формалан, а предаја робе била би форма, — форма би се састојала у предаји робе.

Не улазећи шире у полемику са овим схватањима, важно је истаћи да преовладава мишљење да је Уговор о друмском превозу робе неформалан уговор, који је закључен када се уговорне стране сагласе о битним елементима уговора. У пракси, треба истаћи, иако је Уговор о друмском превозу робе неформалан, скоро искључиво он се закључује у писменој форми, најчешће издавањем друмског товарног листа. Али, Уговор о друм-

ском превозу робе закључен је пре него што је дошло до издавања товарног листа, јер се ради о неформалном уговору. Поставља се питање значаја друкчије клаузуле у товарном листу у односу на уговорне одредбе.

У судској пракси заузето је становиште да се усмено склопљен Уговор мења потписом товарног листа с друкчијим клаузулама од уговорених, ако није стављен приговор на садржину товарног листа. Овакав став подржава она схватања која стоје на становишту да се Уговор о друмском превозу робе закључује сагласношћу воља странака о битним елементима уговора, а товарним листом само се прецизирају услови под којима је Уговор склопљен.

Према члану 6. Нацрта закона о превозу у друмском саобраћају из 1972. године „Уговором о превозу ствари превозилац се обавезује да ствари превезе у место одређења и да их у том месту преда примаоцу или лицу које он одреди, а пошиљалац се обавезује да превозиоцу за то исплати уговорену награду (возарину)”. Битни елементи Уговора о друмском превозу робе су предмет и цена превоза и зато они Уговором морају бити одређени.

Предмет Уговора је одређен ако је уговорена врста и количина робе која се превози и место отпреме и упутно место. Цена превоза се сматра одређеном иако није уговорена њена висина, али је уговорен о превозу предвиђен начин на који се цена може одредити. Спорно је питање да ли Уговор постоји када није уговорена цена превоза. Преовлађује схватање да и тада постоји Уговор, јер је цена превоза одредива категорија. Ово је прихваћено у нашој судској пракси.

Права друмског транспорта на основу Уговора о друмском превозу робе

Уговором о друмском превозу робе друмски транспорт стиче право на награду (возарину) и право на накнаду трошкова. Возарина и накнада трошкова разликују се у својој суштини. Возарина представља награду друмском транспортеру за извршени превоз, док накнада трошкова то није. Возарина представља награду возару јер је Уговор о друмском превозу робе посебан посао привредног права, по својој правној природи уз награду, наравно ако није другачије уговорено.

Постоји мишљење да Уговором о друмском превозу робе транспортер стиче право на накнаду за превоз, која је укупан новчани износ на који друмски транспортер има право, а да је сложеност транспортне операције изазвала сложеност накнаде за превоз која обухвата возарину, додатке на возарину, дангубнину и трошкове.

Овакво мишљење може се побијати тиме да се оно што се сматра накнадом за превоз ипак састоји из два основна еле-

мента: награде и накнаде трошкова. Додатак на возарину и дан-губнина увек представљају или награду или накнаду трошкова.

Поред права на возарину и права на накнаду трошкова, друмски транспортер има право ротенције и право залога на роби која му је предата на превоз. Уопште узевши, друмски транспортер, за обезбеђење својих права из Уговора о друмском превозу робе, може употребити сва средства која имају повериоци из других врста уговора. Међутим, с обзиром да транспортер има притежање ствари које превози, најчешће се примењују право ротенције и право залоге на роби која му је предата на превоз.

Право друмског транспортера на награду (возарину)

Возарина је битан елеменат Уговора о друмском превозу робе. Сматра се да је Уговор о друмском превозу робе по својој природи уговор уз награду. Друмски транспортер бави се друмским превозом робе као привредном делатношћу са циљем стицања дохотка (зараде); стога је остварење одређене награде у извесном смислу и претпоставка без које би овај правни посао у смислу обављања привредне делатности био бесмислен. Из овога произилази и становиште које је заступљено и у нашој судској пракси — да друмски транспортер има право на награду (возарину) и онда када она није изричито уговорена.

Право на возарину транспортер стиче када је превоз извршен. Изузетно, то право транспортер стиче и раније, а то ће бити најчешће када роба није стављена на располагање примаоцу без кривице друмског транспортера, кривицом самог пошилаоца или неког другог овлашћеног корисника превоза.

Када возарина није уговорена, према неподељеној судској пракси наших судова још од 1959. године, транспортер стиче право на возарину у тренутку извршења уговора. Међутим, када се постави питање како у таквим случајевима одредити висину возарине, онда је наша судска пракса подељена. По једном схватању, које је заступљено код извесног броја наших судова, транспортер у оваквом случају има право на „примерену возарину”. Поред других, ово је пракса из становишта Вишег привредног суда у Загребу.

По другом становишту, које налазимо у пракси Вишег привредног суда у Новом Саду, друмски транспортер има право на награду (возарину) по својој тарифи. Оба ова схватања заступљена су већ дуги низ година у нашој судској пракси, и у том погледу судска пракса још увек није јединствена. Поставља се питање, које је становиште судова исправније. Шта је то „примерена возарина” и да ли се она поклапа са возарином обрачунатом на основу тарифе транспортера. Пре свега „примерена возарина” не мора се поклапати са возарином обрачунатом на основу тарифе транспортера, јер њу у сваком конкрет-

ном случају утврђује суд. У томе се и састоји основна тешкоћа, уколико се прихвати овакво становиште, јер такво схватање обавезно доводи до спорова, а поред тога уноси и извесне елементе несигурности, како за друмске транспортере тако и за друге учеснике у друмском превозу робе.

Због тога, друго становиште (да транспортер има право на возарину применом тарифе превозника) сматрамо прихватљивим и практичнијим. Служећи се претпоставком да је дата прећутна сагласност пошиљаоца на примену тарифе друмског транспортера, када возарина није изричито уговорена, избегавају се многобројни и често пута непотребни и дуготрајни спорови који се обавезно јављају ако се прихвати прво становиште. У уговору о друмском превозу робе некад се предвиђа да се висина возарине одређује „уз примену железничке тарифе“.

Ове клаузуле у уговорима често доводе до спорова, јер су најчешће нејасне и непрецизне. У погледу примене овакве клаузуле у нашој судској пракси постоје различита становишта судова.

По једном, условно да га назовемо логичком схватању, када постоји уговорна клаузула „применом железничке тарифе“ ирелевантне су фактички извршене радње у току самог транспорта и све разлике и одступања између друмског превоза и железничког на одређеној конкретној релацији. Ово значи тумачење ове клаузуле у њеном логичком смислу.

По другом схватању, које је такође заступљено у судској пракси, извршава се тенденција изједначавања висине возарине у железничком транспорту са друмским превозом робе. Заступљено је и такво схватање, које се надовезује на ово друго становиште, да када није уговорена висина возарине у друмском транспорту, иста се одређује на основу железничке тарифе. Ово схватање је ређе, иако постоји у судској пракси, али свакако није исправно јер су услови и елементи железничког превоза и друмског транспорта сасвим различити.

Посебно питање представља претерано висока уговорена возарина. У судској пракси постоји схватање да је у случају претерано високо уговорене возарине прималац дужан да плати само износ који одговара уобичајеној возарини.

Интересантна је формулација одредбе Нацрта закона о превозу у друмском саобраћају од 1972. године која говори о возарини. Према чл. 77. наведеног Нацрта закона „висина возарине одређује се уговором, обичајем или тарифом превозиоца“. На извештан начин оваква формулација у Нацрту закона о превозу у друмском саобраћају поставља широке могућности за одређивање висине возарине, ако није уговорена, па чак и могућност утврђивања висине возарине обичајем.

Право друмског транспортера на накнаду трошкова

Трошкови превоза по правилу треба да су урачунати у возарину. У том случају друмски транспортер не би имао право на накнаду трошкова. Међутим, ово правило важи само за редовне, уобичајене и очекиване трошкове.

Поставља се питање, шта ће бити са ванредним трошковима, који нису урачунати у возарину, а који су били нужни и корисни за корисника превоза. Друмски транспортер има право на накнаду таквих ванредних трошкова. Под ванредним трошковима, у овом смислу, подразумевамо све ванредне и неочекиване а нужне и корисне издатке које друмски транспортер није скривио.

Посебан вид накнаде трошкова представља дангубина. По својој суштини дангубина је накнада штете за коју се претпоставља да је друмски транспортер претрпео због задржавања возила изазваних прекомерним стајањем возила ради утовара, преузимања робе, истовара или другим непредвиђеним стајањима без кривице друмског транспортера. Висина дангубине може бити одређена Уговором о друмском превозу робе или тарифом друмског транспортера.

У извесном смислу, дангубина, уколико је уговором предвиђено да се плаћа за временски нетачно извршење појединих дужности пошиљаоца или примаоца у погледу робе, опреме или докумената, има сличности, па понекад и карактер уговорне казне. Најчешће је дангубина вид накнаде трошкова, а с обзиром да је унапред уговором или тарифом друмског транспортера њена висина одређена, она је накнада претпостављене штете.

Када је висина возарине одређена применом железничке тарифе, висина дангубине се не одређује применом железничке тарифе, сем ако није посебно уговорена. Ово је становиште Вишег привредног суда у Загребу изражено у одлуци Сл. 114/64. од 4. II 1964. године, у којој се каже: „Споразум о примени железничке тарифе на превоз робе камионом односи се само на зарачунавање редовне возарине по железничкој тарифи предвиђеној за одређену релацију, а не и на зарачунавање пристојби предвиђених том тарифом за поједине посебне — изузетне — случајеве, најпосле за случај закашњења при утовару или истовару (колска дангуба — лежарина). Зарачунавање оваквих пристојби према железничкој тарифи код транспорта камионом мора бити уговорено”.

Овакв став суда свакако узима у обзир постојање знатних разлика у условима и елементима друмског и железничког транспорта, што је по нашем мишљењу и оправдано. У противном, дангубина не би имала никакве еквиваленције ни као накнада трошкова ни као накнада претпостављене штете, ако би се апстраховале постојеће, стварне и евидентне разлике друмског и железничког транспорта.

Право залога и право ретенције друмског транспортера

За обезбеђење испуњења својих права, пре свега то су потраживања из Уговора о друмском превозу робе, друмски транспортер може употребити сва средства која облигационо право даје повериоцима из других врста уговора. Међутим, с обзиром да друмски транспортер има притежање ствари које превози, најчешће ће се користити правом залогe и правом ретенције, али ово је могуће једино док је у ситуацији да има државину робе која му је предата на превоз. Ова права су законска средства обезбеђења уговорних захтева, иако се у пословној пракси ова средства срећу и у уговорима о друмском превозу робе. Међутим, с обзиром да су то законска средства обезбеђења, друмски транспортер их има и када она нису уговорена, па је њихово уношење у Уговор о друмском превозу робе непотребно.

Право залогe и право ретенције друмског транспортера заснивају се на правним правилима из предратног трговачког права. Нацрт закона о превозу у друмском саобраћају из 1972. године у чл. 80. такође изричито прописује: „Превозилац има право залогe и право придржаја ствари које је преузео на превоз ради обезбеђења својих потраживања из Уговора о превозу тих ствари.”

Ова средства обезбеђења друмског транспортера предвиђена су и у Скици за законик о облигацијама и уговорима из 1969. године.

Законско право залогe и право придржаја друмски транспортер има само ради обезбеђења својих потраживања из уговора о превозу тих ствари, а не и за обезбеђење других својих потраживања.

Обавезе друмског транспортера из Уговора о друмском превозу робе

Закључењем Уговора о друмском превозу робе, друмски транспортер се обавезује да робу донесе у место опредељења (упутно место) и да је у том месту преда примаоцу или лицу које он одреди. Испуњење овог основног циља прати читав низ радњи, које могу бити у ближој или даљој вези са економским смислом транспортне операције.

Обавезе друмског транспортера из Уговора о друмском превозу робе могу се груписати на разне начине. Најчешће се среће подела обавеза из Уговора о друмском превозу робе према фазама реализације превоза робе или груписањем обавеза на основне обавезе и споредне обавезе друмског транспортера. Према фазама реализације превоза ове обавезе друмског транспортера могу се поделити на: обавезе друмског транспортера које настају пре почетка превоза, обавезе у току превоза и обавезе након извршеног превоза.

Обавезе друмског транспортера пре почетка превоза су припрема возила, упућивање возила за превоз и преузимање робе на превоз. У току превоза основна обавеза друмског транспортера је да превезе робу од места отпреме до упутног места и да робу, примљену на превоз, чува. Након извршења превоза друмски транспортер је обавезан да обавести примаоца о приспећу робе и да преда робу примаоцу.

Уколико се прихвати овакав начин груписања обавеза друмског транспортера, оне се могу и другачије поделити; међутим таква подела је без већег практичног значаја, без обзира о којој се варијанти поделе, према овом критеријуму, ради. Прихватљива је подела обавеза. Оне се групишу у две групе: у основне обавезе и споредне обавезе. Основне обавезе су оне без којих нема правног регулисања друмског превоза робе. Оне чине смисао, пре свега економски, друмског транспорта. У Уговору о друмском превозу робе то је пре свега просторно премештање робе и њено чување. Међутим, испуњењу ових основних обавеза редовно служе и неке друге радње које такође улазе у основне обавезе друмског транспортера правно нерегулисане.

Споредне обавезе друмског транспортера не морају постојати у сваком Уговору о друмском превозу робе. Оне су конституисане најчешће ради постизања бољег економског ефекта посла на начин који највише одговара уговорним странкама у неком конкретном послу друмског превоза робе.

Држећи се критеријума за поделу обавеза друмског транспортера на основне и споредне обавезе, изнећемо само најзначајније основне обавезе друмског транспортера на основу Уговора о друмском превозу робе с освртом на праксу наших привредних судова.

Обавеза друмског транспортера да при испуњењу Уговора о друмском превозу робе поступа поштено и савесно, с посебном пажњом коју му налажу правила струке

Према Општим узансама за промет робом, Узанси бр. 1, као послови промета робом сматрају се и послови превоза. Основно начело по Општим узансама за промет робом је начело поштења и савесности. Према Узанси бр. 3 „поштење и савесност је основно начело кога се странке морају придржавати у пословима промета робом”. Слично начело постављено је у тачки 56. Општих услова рада југословенских предузећа јавног друмског саобраћаја у међународном превозу робе моторним возилима из 1959. године, које гласи: „Код предаје, односно преузимања робе на превоз, пошиљалац и возар придржавају се начела добре мере и пословне савесности.” Међутим, треба додати да је примена ових начела приликом испуњења Уговора о друмском превозу робе донекле разрађена и Узансом бр. 60:

„Странка је дужна да при испуњењу своје обавезе поступа с пажњом која се у пословном свету захтева.” Према томе, свака странка, па и друмски транспортер мора поступати као добар привредник. У противном, ако би због непажње при испуњењу Уговора о друмском превозу робе наступила штета, друмски транспортер био би дужан да ту штету надокнади.

Код оцене поступања друмског транспортера мора се узети у обзир обавеза друмског транспортера да поступа са посебном пажњом. Ово произилази из Узансе бр. 234: „При оцени одговорности за накнаду штете узима се у обзир и посебна пажња коју странци одговорној за штету налажу правила струке.”

Ова Узанса захтева појачану пажњу са којом друмски транспортер мора поступати с обзиром на правила своје струке, друмског превоза робе. Друмски транспортер је специјализован за обављање друмског превоза робе, па он има професионалну одговорност коју му намећу правила његове струке, која у сваком случају захтевају од њега посебну пажњу.

Основна обавеза друмског транспортера да при испуњењу Уговора о друмском превозу робе поступа поштено и савесно с пажњом уредног привредника у складу са правилима струке даље се конкретизује у сваком конкретном уговору о друмском превозу робе, у пословним обичајима и у општим условима рада друмских транспортера.

Код наших привредних судова усвојено је као начелно становиште да је друмски транспортер одговоран за сваку штету која настане на роби у току транспорта док се роба налази у његовој државини (детенцији). У складу са горе наведеном обавезом друмског транспортера да поступа са посебном пажњом коју му налажу правила струке, одговорност друмског транспортера је проширена и за рад, поступке и пропусте лица чијим се услугама друмски транспортер служи приликом испуњења својих уговорних обавеза.

Обавеза друмског транспортера да прими робу на превоз

Ако располаже слободним превозним капацитетима друмски транспортер дужан је да прими робу на превоз. Ова обавеза позната је и у другим гранама транспорта где је још више изражена, јер је често стриктно изражена и законским прописима, као на пример код железничког транспорта. Међутим, и друмски транспортер робе садржи извесне елементе јавне делатности.

Приликом пријема робе на превоз друмски транспортер проверава само спољно стање робе и амбалаже. Уколико амбалажа има такве недостатке који не заштићују довољно робу, друге пошиљке или возило, друмски транспортер је дужан да упозори пошиљаоца, јер ће у противном бити одговоран за штету уколико наступи као последица ових недостатака. Само на инсистирање пошиљаоца друмски транспортер ће примити и овако упаковану робу, али под условом да она не изазива опасност за другу робу која се превози или превозном средству. По-

датке о количини и стању робе уноси у товарни лист пошиљалац, а друмски транспортер оверава ове податке у погледу видљивих својстава робе. Ако том приликом не стави никакве приговоре, сматра се да је роба примљена у онаквом стању какво је констатовано у товарном листу. Оваква је и пракса наших привредних суда која је у овом погледу јединствена.

У пресуди Вишег привредног суда у Новом Саду Сл. 457/64. од 29. V 64. године, каже се: „Аутотранспортно предузеће, као специјализовано предузеће за транспортне услуге, код пријема робе на превоз дужно је да захтева од пошиљалоца да роба буде тако упакована и утоварена у возило да под нормалним условима у транспорту робе неопштећено приспе у место испоруке. Ако тако не поступи није савесно пословало и одговара за штету насталу у превозу.“ Исто је и становиште Вишег привредног суда у Загребу у пресуди од 6. III 1968. год.: „Ако је возач примио на превоз робу у очито неподесној амбалажи, одговоран је за штету која из тога разлога буде проузрокована, уколико се није приликом преузимања робе на превоз оградио од овог узрока штете.“

У вези са предњим неке друге робе уместо уговорене, поставља се питање, да ли пошиљалац може да преда неку другу робу. Ово је допуштено уз испуњење неких услова а пре свега под условом да се тиме не мењају услови превоза на штету друмског транспортера, да то не захтева задржавање возила и не угрожава сигурност возила. За ефикасност предузетих специјалних мера обезбеђења код превоза опасне робе, одговоран је пошиљалац. Приликом предаје робе за специјалне превозе примењују се посебна правила. Специјални превози су превози робе нарочитих особина због којих су потребне посебне мере у току транспорта, а често и специјална транспортна возила и опрема. То су пре свега превози опасних ствари, лако кварљиве робе, живих животиња, превоз контејнера, разних конструкција итд. Пошиљалац је у овим случајевима дужан да транспортеру изда неопходна посебна упутства и да транспортеру саопшти сва својства специјалне робе. Све ове податке треба унети у товарни лист.

Транспортер није дужан да проверава количину робе примљене на превоз ако то није уговорено. Друмски транспортер има право да одбије да прими на превоз већа одступања навише у количини робе, а увек када је веће оптерећење у супротности са постојећим прописима. Транспортер је одговоран за бројно примљених комада или колета, ако се количина робе утврђује њиховим бројањем.

Обавеза је транспортера да обезбеди исправно возило и то оно које има уговорена својства ако је то предвиђено уговором. Ако нису уговорена и одређена својства возила друмски транспортер је дужан да обезбеди нормално возило, снабдевано потребном опремом и прописаним документима.

Ако се превоз врши специјалним возилима, ова возила морају бити и у погледу својих посебних својстава потпуно ис-

правна. „За штету на роби која се преноси у хладњачама, возар одговара ако не докаже да је предузео све мере за очување робе или да је поступио према упутима које је добио од пошиљаоца.“ Ово је пресуда Вишег привредног суда у Загребу од 19. III 1963. године, која је објављена у: *Упоредно поморско право и поморска купопродаја*, бр. 18.

„Возар одговара за штету на терету која је проузрокована стањем камиона, без обзира на кривицу. Возар је крив ако употребљава камион за који се може претпоставити да има конструкциону ману. Таква претпоставка постоји ако су се други камиони исте марке, набављени у исто време, почели кварити.“ (Пресуда Вишег привредног суда у Загребу од 10. I 63. године, објављена у: *Упоредно поморско право и поморска купопродаја*, бр. 19).

„Поред обезбеђења возила са одређеним својствима транспортер је дужан да обезбеди стручне раднике способне да изврше одређени конкретни превоз, јер он одговара за штету која настане кривицом шофера. Шофер је крив ако непрописно натовари камион, па се ради тога, а поводом наглог кочења, камион преврне. Шофер мора познавати правила о утовару робе у камион. Кривична пресуда којом је шофер ослобођен од оптужбе не значи да шофер није крив у смислу накнаде штете. Није оправдан возаров приговор да није дужан надокнадити штету ако пошиљалац није осигурао робу.“ (Пресуда Вишег привредног суда у Загребу од 24. X 1963. године, која је објављена у: *Упоредно поморско право и поморска купопродаја*, бр. 20 из 1963. године.)

Обавеза транспортера у вези са утоваром робе

Транспортер је дужан да возило постави на место утовара у уговорено време и о томе обавести пошиљаоца. Возило које транспортер постави на место утовара мора бити способно за утовар ствари.

Робу у превозно средство утовара пошиљалац или лице које он одреди, ако другачије није уговорено. Лице које врши утовар, дужно је да се придржава упутстава транспортера у погледу распореда терета или других околности које могу да утичу на безбедност превоза.

Приговоре на утовар друмски транспортер мора унети у товарни лист. „Возар се не може ослободити одговорности за утовар терета ако том утовару није приговорио и приговор унео у товарни лист. Возар се не може позивати на слабо стање амбалаже ако ју је пре утовара прегледао, а пошиљалац је употребио амбалажу којој возар није приговорио.“ (Пресуда Вишег привредног суда у Загребу од 8. X 1964. године, објављена у: *Упоредно поморско право и поморска купопродаја*, бр. 25 из 1965. године.)

Контрола транспортера своди се пре свега на контролу утовара и паковања са становишта безбедности саобраћаја. „Возач камиона није дужан контролисати да ли је роба правилно пакована. И ако пристане преузети на превоз недовољно упаковану робу с тиме не обавезује возара на накнаду штете.“ (Пресуда Вишег привредног суда у Загребу од 2. IX 1967. године, објављена у: *Упоредно поморско право и поморска купопродаја*, бр. 36 из 1967. године.) „Возар не одговара за штету која настане због дотрајалости амбалаже и лошег утовара у камион.“ (Пресуда Вишег привредног суда у Београду, Сл. 2583/1963. године.)

Пошиљалац је дужан да води рачуна да возило не претовари. Ако транспортер утврди да је возило преоптерећено, он има овлашћење да истовари вишак терета из возила.

Утовар ствари у возило мора се започети и извршити без прекидања. У време утовара рачуна се и време потребно за издавање товарног листа, предају потребних исправа, покривање, везивање и друге радње које се односе на обезбеђивање робе у возилу. Према чл. 21. Нацрта закона о превозу у друмском саобраћају из 1972. године: „Ако ствари нису утоварене у возило у уговореном року, превозилац мора задржати возило на месту утовара још највише за време које одговара половини уговореног времена за утовар (додатно време за утовар). За додатно време утовара превозилац има право на посебну награду, а ако та награда није уговорена, висина те награде се одређује по тарифи транспортера. Истина, у овом случају ради се о посебној награди за додатно време утовара, међутим, повезано са случајевима када није уговорена висина превоза (возарина), које је спорно у нашој судској пракси, веома је интересантно. Иако овај Нацрт закона изричито не регулише како ће се одредити цена превоза ако иста није уговорена, аналогно би се могло закључити, на основу овакве формулације, да треба прихватити она становишта судова да када висина возарине није уговорена треба применити тарифу превозиоца. Ако истакне и додатно време за утовар, транспортер може одустати од уговора и захтевати накнаду штете.

Општим условима рада југословенских предузећа, јавног друмског саобраћаја у међународном превозу робе моторним возилима из 1959. године у тачки 54. предвиђено је: „Ако кривцом пошиљаоца утовар робе не може отпочети на време, возар је дужан да чека највише 6 часова од уговореног часа за почетак уговора, а ако је уговорен само дан, онда 6 часова од завршетка редовног радног времена истог дана, без обзира да ли је уговорено пре или после подне.

Обавеза друмског транспортера да уредно изврши превоз робе

Када је роба утоварена у возило, друмски транспортер је дужан да уредно изврши превоз. Током читавог превоза транспортер је дужан да стручно врши превозење и друге манипу-

лације са робом, и да предузме и оне предње које су нужне и корисне, а нису се могле унапред предвидети, све ради заштите интереса корисника превоза.

Транспортер је дужан да се приликом превоза робе придржава рока отпреме, превозног пута и рока испоруке, ако је то уговорено. Ако није уговорен рок отпреме према Општим судовима рада из 1959. тач. 65. „возар је дужан да отпочне са извршењем превоза најкасније до 20 часова, ако је утовар завршен до 14,00 часова истог дана, односно до 6 часова наредног дана, ако је утовар завршен после 14,00 часова претходног дана. Пошиљалац не може захтевати друге рокове отпреме уколико то уговором није предвиђено.“ Ови рокови не важе код отпреме збирне робе, односно робе коју транспортер преузима на превоз редовним линијама. У овом случају транспортер је дужан да отпреми робу у року од 7 радних дана.

Ако није уговорен превозни пут, друмски транспортер је овлаштен да сам одабере превозни пут који је уобичајен, водећи рачуна, пре свега, о року испоруке и економичности превоза. У Скици за законик о облигацијама и уговорима друкчије је регулисан када није уговорен превозни пут. Према Скици за законик о облигацијама и уговорима, када није уговорен превозни пут, друмски транспортер је обавезан да превоз изврши најкраћим путем. Ово становиште може се критиковати тиме да најкраћи пут не мора да буде најбољи пут, како у погледу економичности и безбедности, тако и у погледу трошкова, па ако се пошло са становишта заштите интереса пошиљаоца, такав пут може и да не одговара интересима пошиљаоца из наведених разлога.

Ако није уговорено, друмски транспортер у току превоза није обавезан да спроведе царинске и друге обавезне административне радње. Друмски транспортер нема ни обавезу претовара из једног у друго превозно средство, сем ако је издао директни товарни лист, код комбинованих и директних превоза, онда је он дужан да закључи потребне уговоре о превозу са другим транспортерима и да претовари робу.

Приликом превоза робе транспортер је дужан да се придржава рока испоруке, а ако он није уговорен по тачки 78. Општих услова рада из 1959. године „сматра се да је удовољено условима уредног возара ако рок испоруке не прелази 24 сата за сваких започетих 300 километара превозног пута доброг квалитета“. У овај рок урачуната су обавезна и нужна стајања из саобраћајних разлога, као: снабдевање погонских материјала, прописани одмор особља, стајање ради обављања формалности на граничним прелазима и томе слично.

Ако је превоз започет, рок из става 1. ове тачке тече и за време недеље и празника, уколико кретање возила у те дане није ограничено прописима надлежних власти. „У овај рок не урачунава се време непредвиђеног задржавања возила због мера надлежних власти, због истовара претовареног возила кривицом пошиљаоца, прекида или одлагања започетог превоза услед на-

лога имаоца права располагања робом, и због потреба за манипулације робом у циљу заштите робе до које потребе је дошло без кривице транспортера”.

У случају да за време транспорта наступе непредвиђени догађаји који ометају или сасвим спречавају извршење уговореног начина превоза, транспортер треба да о томе обавести пошиљаоца и да тражи допунска упутства. Уколико не добије потребна упутства, овлашћен је да предузме све мере које по његовом мишљењу треба предузети у циљу заштите интереса корисника превоза. Транспортер је овлашћен да у таквим случајевима истовари робу на трошак и ризик корисника, али је дужан да обезбеди чување робе. Ако у року 30 дана не добије упутства шта да ради са истовареном робом, овлашћен је да робу прода, а може је продати и раније ако се ради о лако кварљивој роби, ако би чување било штетно или скупо за корисника превоза. „За штету на роби у току транспорта због узрока који су постојали пре предаје робе на превоз возар није одговоран.“ (Виши привредни суд у Београду бр. Сл. 213/70, информатор бр. 1688, страна 13).

Обавеза транспортера да поступа по накнадним упутствима корисника превоза

Транспортер је дужан да поступи по накнадним упутствима корисника превоза. За давање накнадних упутстава транспортеру овлашћен је пошиљалац све док други примерак товарног листа не буде предат примаоцу, а након овога накнадна упутства транспортеру може давати само прималац робе.

Према члану 45. Нацрта закона о превозу у друмском саобраћају из 1972. године:

„Ако није издат преносиви товарни лист, пошиљалац располаже стварима у току превоза и може одредити:

1. да се обустави превоз ствари;
2. да се предаја ствари примаоцу одложи;
3. да се ствари предају у неком другом месту опредељења;
4. да се ствари предају њему или неком другом примаоцу који није одређен уговором о превозу или у товарном листу;
5. да се ствари врате на место отпреме.

Налози из става 1. овог члана морају бити потврђени писмено.”

Овде се може критиковати обавезна писмена потврда налога за измену уговора. Наиме, није прописана обавезна писмена форма већ да налози „морају бити потврђени писмено”. Поставља се, пре свега, питање важности налога који буде дат а не буде писмено потврђен, с обзиром да се уговор о друмском превозу робе сматра неформалним, а овде је прописана обавезно писмена форма. Не улазећи шире у разматрање ове одредбе, сматрамо овако прописану писмену потврду налога непотребном и непрактичном, јер се најчешће ради о веома хитним налозима за

измену Уговора о друмском превозу робе, а испуњење писмене форме свакако иде на штету експедитивности.

Поставља се питање под којим условима се може располагати робом накнадним упутствима корисника превоза. Јер, поступање по накнадним упутствима може за друмског транспортера имати ефекте које он није очекивао и са којима да је рачунао евентуално не би закључио Уговор о друмском превозу робе под датим условима и са уговореном ценом превоза.

Према чл. 46. Нацрта закона о превозу у друмском саобраћају из 1972. године, поштиљалац може располагати са стварима под следећим условима:

„1. да превозиоцу накнади штету и све трошкове настале због извршења његовог налога;

2. да је извршење налога могуће у време када налог стигне лицу које мора извршити тај налог;

3. да извршењем налога не настаје штета другом кориснику превоза.“

Поставља се питање шта ће бити са ценом превоза ако је накнадним упутствима олакшано извршење Уговора друмском транспортеру. У овом погледу постоје два супротна становишта. По једном становишту сматра се да олакшање не може утицати на уговорену цену превоза, на супрот томе, према другом становишту и у овом случају треба извршити измену цене превоза с обзиром на нове услове превоза.

У товарном листу може бити унета клаузула да робом располаже једино прималац. У том случају поштиљалац не може транспортеру издавати накнадна упутства. Исти је случај ако се ради о преносивом товарном листу који је предат примаоцу, јер он је хартија од вредности: „Поштиљалац може одредити да се први примерак товарног листа испостави товарни лист по наредби или на доносиоца (преносиви товарни лист). Преносиви товарни лист је хартија од вредности.“ (чл. 37. ст. 1. и 2. Нацрта закона о превозу у друмском саобраћају из 1972. године).

Обавеза транспортера да преда робу примаоцу

Транспортер је обавезан да након обављеног превоза преда робу примаоцу уз предају другог примерка товарног листа. Прималац својим потписом потврђује пријем другог примерка товарног листа и робе. Обавеза је друмског транспортера да прибави писмену потврду о преузимању поштиљке, јер у противном може одговарати поштиљаоцу за накнаду штете. Ово је становиште из пресуде Врховног привредног суда бр. Сл. 2393/68, објављене у часопису *Привреда и право*, бр. 3/71, страна 55: „Превозник одговара поштиљаоцу за штету ако је пропустио прибавити писмену потврду примаоца о преузимању поштиљке.“

Прихватањем и потписом товарног листа прималац преузима обавезу да исплати транспортеру сва потраживања назначена у товарном листу која падају на терет примаоца.

Роба се предаје у спољном стању у коме је примљена, а ако је споља видљиво да је оштећена или је видљива мања количина робе, прималац је дужан да одмах стави своје приговоре. „Преузимањем робе из спроводног листа (признанице) од возара у месту опредељења, прималац робе преузима обавезу да возару плати трошкове превоза ако их овај тражи и ако му исти нису плаћени од стране пошиљаоца (наручиоца превоза) с којим је закључен уговор о превозу.“ (Пресуда Врховног привредног суда Сл. 2472/63. од 8. XI 1963, објављена у *Билтену судске праксе* Врховног привредног суда бр. 1, из 1964. године.)

„Писмена изјава примаоца коју након извршеног превоза даје на товарном листу (у којем су наведени услови плаћања возарине) да прихвата услове плаћања, треба тумачити као прихватање услова плаћања како су доиста уговорени између возара и пошиљаоца, а не као преузимање самосталне обавезе (према тексту товарног листа) независно од садржаја уговора о превозу закљученог између пошиљаоца и возара. Стога прималац, и упркос томе што је потписао товарни лист са оваквом клаузулом, може доказивати да услови плаћања наведени у превозној исправи нису у складу са садржајем закљученог уговора о превозу, па да га стога не обавезује.“ (Одлука Вишег привредног суда у Загребу Сл. 306/65. од 12. IV 1965. објављена у *Билтену правних становишта*, бр. 5 из 1965. године.)

„Када се на конкретни друмски превоз примењује Међународна конвенција о уговорима за међународни превоз робе на друмовима (CMR) и Општи услови друмских транспортера у међународном саобраћају, између примаоца и превозника се заснива непосредни облигациони однос на основу кога превозник има права да захтева од примаоца право на трошкове који произилазе из превознице. Наравно, превозница мора бити састављена на основу Међународне конвенције, јер је то изричито предвиђено у Општим условима рада југословенских превозника у међународном друмском транспорту.“ (Пресуда Вишег привредног суда у Љубљани, Сл. к 52/65. од 9. V 1965.)

Ако прималац одбије пријем робе, транспортер о томе мора да обавести пошиљаоца и да од њега захтева накнадна упутства. Истовар робе из возила по правилу врши прималац на свој трошак и ризик уз обавезу да се приликом истовара мора придржавати упутстава транспортера у погледу безбедности лица, возила и друге робе.

Закључак

Уговор о друмском превозу робе недовољно је правно регулисан позитивним прописима у нашем праву. Примена правних правила из предратних трговачких и грађанских закона сасвим је неадекватна, јер је општи развој далеко превазишао застарела схватања и начела ових закона.

У оваквим условима судска пракса има изузетан значај, али због њене неуједначености и несистематизованости судска пракса није довољна да обезбеди потребне услове, неопходне правне сигурности друмским транспортерима и корисницима превоза што свакако, у извесној мери, утиче на развој овог вида копног превоза са несумњиво великом перспективом и брзим развојем код нас и у свету.

Међународни друмски превоз веома је развијен, а правно је регулисан многобројним међународним конвенцијама, где се све више виде настојања кодификације и уједначавања позитивних прописа многих земаља баш због потреба међународног друмског превоза. У том правцу требало би да се креће и наше законодавство, а то је, доношење позитивних законских прописа који би регулисали превоз у друмском саобраћају на јединствен начин, што више усклађен са правилима међународног друмског превоза што је и разумљиво, пошто је неке међународне конвенције из ове области наша земља већ потписала и ратификовала.

ЛИТЕРАТУРА

1. Уговори о друмском превозу робе и путника, проф. др Капор Владимир и проф. др Царић Славко — Привредно правни приручник, Београд, 1971.
2. Уговори у привреди — проф. др Антонијевић Зоран — Савремена администрација, Београд, 1970.
3. Уговори у привреди — проф. др Капор Владимир и проф. др Царић Славко — Финансијски студио, Београд, 1969.
4. Права и обавезе странака из уговора о превозу друмом — Мр Трифковић Милош — Институт за упоредно право, Београд, 1970.
5. Уговор о превозу робе у друмском саобраћају — Велимир Вујић — Привредно правни приручник, бр. 9/70, стр. 14-18.
6. Међународни транспорт робе — проф. др Славко Царић — Завод за научноистраживачки рад Правног факултета у Новом Саду, Нови Сад, 1972.
7. Опште узансе за промет робом и њихова примена у пракси — Др Ратимир Кашанин и Војислав Кукољац — Финансијски студио, Београд, 1967.
8. Збирка судских одлука — Врховни суд Југославије, Врховни привредни суд Београд.
9. Нацрт закона о превозу у друмском саобраћају — Комисија за израду Законика о облигационим односима у превозу — радна група за друмски саобраћај — Београд, 1972.
10. Конвенција о уговору за међународни превоз робе друмом. — СМР — Службени лист ФНРЈ, 15/58.
11. Општи услови рада југословенских предузећа јавног друмског саобраћаја у међународном превозу робе моторним возилима (1959. година).
12. Општи услови пословања међународних шпедитера Југославије — Савезна привредна комора, 1970.
13. Хрватско-мађарски трговачки закон од 1875. године, параграф 393. до парг. 421.

14. Трговачки законик за Србију од 1860. године, од парг. 69. до парг. 74.

15. Уговори грађанског и привредног права — Др Б. Визнер — др В. Капор — др С. Царић — 1971. године.

16. Транспортни односи у лукама — Др Анте Турина — Завод за научноистраживачки рад Правног факултета у Н. Саду — Нови Сад, 1972.

17. Транспортно осигурање у спољној трговини — Завод за научноистраживачки рад Правног факултета у Новом Саду — Н. Сад, 1972.

Даница Китић

ДИЛЕМЕ О ЗАСТАРЕЛОСТИ ЛИЧНИХ ПРАВА БРАЧНИХ ДРУГОВА

I

1. — Различита су правна схватања о питању: Да ли фактичким престанком брачне заједнице и извесним дужим невршењем права и обавеза заснованих закључењем брака, необезбеђени брачни друг који у време подношења тужбе за развод брака испуњава услове за досуђивање извесног износа на име издржавања (чл. 67. ст. 1. Основног закона о браку, а даље скраћено ОЗБ), губи право захтевати издржавање на терет другог брачног друга, чијом је кривицом брак разведен.

2. — Одговор на ово питање, по мишљењу појединих правника, негативан је. Право на издржавање је лично право брачног друга имовинске природе, које према правним правилима грађанског права не застарева. То се право невршењем за дужи низ година не губи. Брачни друг може увек тужбом у току брака и у поступку у брачним парницама противтужбом или тужбом за развод брака да остварује своје право на издржавање (чл. 11. и 67. ст. 1. ОЗБ).

3. — Брак као сложени правни однос између мушкарца и жене и из њега проистекли правни односи, којима је обухваћено и право необезбеђеног брачног друга на издржавање, уређени су Основним законом о браку (чл. 1. и 2. у вези са чл. 11. и 67. ст. 1). Тај закон не садржи одредбе о застарелости личних права брачних другова ни имовинског ни неимовинског карактера, те се питање застарелости права брачног друга на издржавање не може ни поставити.

4. — Ово право (и друга посебна права брачних другова) зависи од формалне правне егзистенције брака, као основног субјективног права и постојања предвиђених услова (чл. 11. и 67. ст. 1. ОЗБ). Не зависи, дакле, од тога да ли се то право током времена фактички вршило или се у случају нарушавања судском пресудом реализовало.

5. — Овакво схватање о незастаривости личних права брачних другова сагласно је са природом њихових правних односа и

са правном природом брака, који као основа породице ужива друштвену заштиту, односно ужива законску и уставну заштиту (чл. 57. ст. 1. и чл. 58. у вези са чл. 145. и 146. Устава СФРЈ). Ако би се, пак, право на издржавање и друга права брачних другова губила невршењем услед застарелости, брак не би уживао такву заштиту, већ би заштиту уживао несвесни брачни друг, који би (често недозвољеним радњама, спречивши брачног друга да остварује своја права) своју обавезу пребацио на друштвену заједницу. Тада би брак, лишен права и обавеза брачних другова, изгубио правна обележја, односно тада би и пре формалног престанка брака (разводом — чл. 52. ОЗБ) фактички престао да постоји на штету необезбеђеног брачног друга, (а чешће и на штету деце коју мајка у тешкој материјалној ситуацији не би могла ефикасно да негује и васпитава чл. 5. ОЗБ).

6. — Праву необезбеђеног брачног друга на издржавање одговара обавеза брачног друга да обезбеди остварење тог права (чл. 4, 6. ст. 1. и 2. и чл. 11. и 67. ст. 1. ОЗБ). Извршење те обавезе од општег је интереса. *Интерес је, наиме, друштва да брачни другови врше и остварују своја права, а нарочито своје обавезе, да би се заштитио брак, као правна установа породице и друштва (чл. 401, 406, 410. ЗПП у вези са чл. 57. и 58. Устава СФРЈ).*

7. — Брачни друг који не врши своје обавезе, не може се ослободити издржавања не само у току брака него и после престанка брака разводом, ако је пресудом необезбеђеном брачном другу досуђен износ на име издржавања (чл. 11, 52, 67. ст. 1. ОЗБ). Једино ако је брак разведен кривицом необезбеђеног брачног друга, биће одбијен прогивтужбени, односно и тужбени захтев за издржавањем (чл. 67. ст. 1. у вези са чл. 53. ОЗБ и чл. 407. ст. 1, 398, 177. и 327. ст. 3. ЗПП). Према томе, у случају да је необезбеђени брачни друг крив за поремећај брачних односа, логично би било да брачни друг по напуштању брачне заједнице подигне тужбу за развод брака да би се ослободио законских обавеза. Он обично то не чини, знајући да је искључиво крив за поремећај брачних односа и да би његов тужбени захтев био одбијен (чл. 53 ст. 2. реч. 2. ОЗБ у вези са чл. 327. ст. 3. и 398. ЗПП). Касније, по његовој тужби за развод брака, брак се, с обзиром на дужи период одвојеног живота (што је фактичко питање тако да се некад, пре много година, дешавало да се и после одвојеног живота од двадесет и више година, одбијао тужбени захтев) разводи његовом кривицом или је таквој пресуди у неколико махова претходила пресуда којом се одбија тужбени захтев. Уколико се све ово има на уму, правно правило о незастаривости личних права брачних другова мора се усвојити као потпуно умесно, будући да је у складу са правним правилима грађанског права, принципом правде и правичности, уставом и законском заштитом брака (чл. 57. ст. 1. и чл. 58. Устава СФРЈ и чл. 401, 403, 404, 405. ст. 2, 406. и 410. ЗПП у вези са чл. 145. и 146. Устава СФРЈ), као правне установе од општег и јавног интереса.

8. — Постоји, међутим, и супротно правно схватање — схватање да право необезбеђеног брачног друга на издржавање подлеже застарелости. Сходно томе, формулисано је правно правило „да, када одвојени живот брачних другова дуго траје, а ниједан брачни друг током одвојеног живота не изрази вољу за вршењем права и обавеза у вези материјалних и имовинских односа, када толико дуго трају самостална привређивања и самостална брига о животним потребама сваког брачног друга, онда отпада законска претпоставка о упућености брачних другова на узајамну потпору, а тиме и законски основ да необезбеђени брачни друг, који је неспособан за привређивање или незапослен у време изрицања развода брака, тражи издржавање на бази стања које тада постоји, и то без обзира на то, што брак није разведен његовом кривицом и што је разведен кривицом другог брачног друга”.

9. — Односно правно правило о отпадању законске претпоставке о упућености брачних другова на узајамну потпору, а тиме и законског основа, да необезбеђени брачни друг оствари своје право на издржавање, садржи правно правило, да право необезбеђеног брачног друга невршењем за време дужег одвојеног живота од 20 или више година застарева.

10. — Правно правило о губитку законског основа за издржавање засновано је на одредби чл. 4. и 67. ст. 1. ОЗБ. Та два прописа немају исти правни значај. Одредба чл. 4. говори „о упућености брачних другова на узајамну потпору“. Та одредба је непотпуна и уопштена, а она је и морала да буде таква. У питању су разноврсни животни догађаји, у којима су брачни другови дужни да се узајамно помажу. Због такве природе та се дужност, односно одговарајуће право другог брачног друга (изузимајући издржавање) непосредно судским путем не може остварити. Не може се, на пример, судском пресудом наложити туженом брачном другу какву помоћ да пружи болесном другу, односно како треба да поступа сваког дана. Непружање, пак, такве помоћи брачном другу (што се најчешће своди на лоше поступање према њему) може да доведе, а врло често и доводи, до квалификованог поремећаја брачних односа који постаје разлог за развод брака (чл. 53. ОЗБ).

11. — Одредба чл. 67. ст. 1. ОЗБ има сасвим другачији карактер. Њиме је прецизно предвиђено право необезбеђеног брачног друга на издржавање тако да је суд у могућности да пресудом којом се брак разводи досуди таквом брачном другу изван износ на име издржавања на терет другог брачног друга, сразмерно његовим могућностима. У оваквом случају непружање помоћи необезбеђеном брачном другу претставља одређену обавезу која се пресудом намеће другом брачном другу. За случајеве из одредбе чл. 4. ОЗБ не може се, као што је речено, донети слична пресуда. Из тих разлога одредба чл. 67. ст. 1. ОЗБ садржински има већу правну снагу од одредбе чл. 4. ОЗБ. Приме-

на тог прописа своди се на фактичко питање да ли су због недостатка узајамног помагања брачни односи толико поремећени да је заједнички живот постао неподношљив. Ако се брак разводи због поремећаја брачних односа, пресудом се одлучује и о издржавању (чл. 53. у вези са чл. 67. ст. 1. ОЗБ).

12. — Требало је, дакле поћи од тумачења права на издржавање из одредбе чл. 67. ОЗБ (које је право као најважнији вид помагања издвојено из чл. 4. ОЗБ) у вези са правном природом брака, друштвеном заштитом брака и правним правилима грађанског права о застарелости. Таквим тумачењем дошло би се до закључка, да су лична права брачних другова незастарива.

13. — Дужности узајамног помагања немају реалне подлоге, као што је случај са обавезом издржавања необезбеђеног брачног друга. Отуда брачни друг практично, уколико се не покрене поступак за развод брака, за неизвршење односне дужности (ако не садржи елементе неког кривичног дела) не сноси никакве последице. Угрожени пак супруг, веома често, стоички подноси недаће, поред осталог, понекад и зато, да не би дошло до развода брака, што би погодило и децу, која ничим нису допринела поремећају брачних односа својих родитеља. Очигледно је, да би било и неправично, да угрожени брачни друг у таквој ситуацији изгуби овлашћење за вршење дотичног права. Ово утолико пре што, према правним правилима грађанског права невршењем застаревају стварна права (односно застаревају вршењем права од стране неовлашћеног лица) и тражбена права. Па и у том случају, ако обавезно лице испуни обавезу, сматра се да постоји обавеза, о којој се говори као о „природној обавези“. Кад је, пак, реч о личној обавези брачног друга да издржава необезбеђеног брачног друга, која је обавеза правно релевантна за важност брака, уставом заштићеног, онда је логично, да таква обавеза увек постоји и да се истицањем приговора застарелости (без којег се не губе ни „застарела права“) не губи.

14. — Уосталом, због правног значаја брака, и у случају утврђеног поремећаја брачних односа искључиво кривицом једног супруга, не дозвољава се развод брака, ако друга невинна страна, не пристане на развод (чл. 53. ст. 2. реч. 2. ОЗБ). Јасно је, дакле, да и у том случају, после одбијања тужбеног захтева, брак правно постоји и без узајамног помагања, односно он постоји упркос томе, што је „отпала законска претпоставка о упућености брачних другова на узајамну потпору“. Овим разлозима поткрепљује се већ изложено правно схватање: (1) да је логично и правилно нормирано правно правило грађанског права о незастаривости личних права брачних другова; (2) да се правна правила грађанског права и позитивних закона о застарелости стварних и тражбених права не могу применити на лична права брачних другова, и (3) да је дуготрајни одвојени живот брачних другова без „узајамног помагања“ правно ирелевантан за обавезу издржавања. Необезбеђени брачни друг који је неспособан за рад или је незапослен, а који није крив за развод брака, никад не губи

право, односно овлашћење захтеvати да му се пресудом којом се брак разводи, досуди извесни износ на име издржавања на терет другог брачног друга, сразмерно његовим могућностима (чл. 67. ст. 1. ОЗБ).

III

15. — Правно гледиште, према којем се невршењем губи право необезбеђеног брачног друга да тражи издржавање, може да се брани, ако се одредба чл. 4. ОЗБ схвати као основни елеменат брака. Ипак, изгледа логичније правно схватање о не-застаривости личних права брачних другова изражено под I, а делимично и под II овог чланка.

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Приговор пресуђене ствари. — Ако је у ранијем поступку одбијен захтев као недоказан, сматра се да се ради о правоснажно пресуђеној ствари. (Решење Врх. прив. суда, Сл. 1495/72. од 18. V 1973. год.).

Тужилац је у ранијем поступку истакао приговор пребијања за износ од 1.316.458,73 а овај приговор је одбијен јер тужилац у току вођеног поступка није доказао основаност и висину свога протупотраживања, па је пресуда у овом делу постала правоснажна.

У новом спору тужилац је истакао исти захтев наводећи да у ранијем спору није доказао основаност свога приговора пребијања, па да о приговору није мериторно одлучено тј. да ли постоји или не постоји његово протупотраживање.

Првостепени суд је ову тужбу уважио, а поводом жалбе другостепени суд је пресуду укинуо као и све спроведене парничне радње и тужбу одбацио.

Из образложења:

„У смислу члана 322. ст. 3. ЗПП, ако је у пресуди одлучено о потраживању које је тужени истакао приговором у циљу пребијања, одлука о основаности, односно неоснованости таквог приговора постаје правоснажна ако на исту није изјављен редовни правни лек. У конкретном случају тужилац је истакао у парници под бр. П. 282/71. приговор пребијања своје протупотражбине за износ од 1.316.458,73 по основу накнаде штете због неиспуњења уговора о снабдевању, тј. тужилац не оспорава да је основ и садржина његовог тужбеног захте-

ва у овој парници битно иста као и основ и садржина приговора пребијања у парници вођеној под бр. П. 282/71.

Према томе у смислу горе наведених прописа одбијајући приговор пребијања, суд је већ једном правоснажно решио предметни спор међу странкама. Спорни односи о којима је одлучено правоснажном судском одлуком (res iudicata) не могу бити предмет расправљања међу странкама, те је ваљало одбацити тужбу и укинути све парничне радње у овом спору.”

Плаћање камата. — Има се узети да је тужилац одустао од тужбеног захтева и у погледу камата када је одустао од главног потраживања осим ако није изјавио супротно или ако се из његовог понашања не може супротно закључити. (Пресуда Врх. прив. суда Сл. 1050/72-3 од 18. V 1973).

Тужилац је првобитно поставио захтев да се тужени обавезе на плаћање главнице потраживања као и на плаћање камата и парничних трошкова.

У току поступка тужилац је одустао од захтева за плаћање главног дуга, јер је исти у међувремену био измирен па је суд удовољио осталом делу тужбеног захтева и туженом обавезао на плаћање камата доцње.

Међутим, поводом жалбе туженог на предњу пресуду другостепени суд је напред наведену пресуду преиначио и тужбени захтев за плаћање камата доцње одбио.

Из образложења:

„Врховни привредни суд не при-
хвата изложено становиште прво-
степеног суда у погледу досуђених
камата и налази да је основан туж-
жеников жалбени навод да прво-
степен суд није могао одлучивати
о спорним каматама, јер је тужи-
лац повукао тужбу и за те камате.
Увидом у списе ове правне ствари,
а посебно у расправни записник
од 24. V 72. године, констатује се
да је тужилац одустао од тужбе
у погледу главног дуга, а није при-
томе навео да остаје код свог зах-
тева за камате. Има се узети, дакле,

да је одустао од тужбеног захтева
и у погледу камате, јер камате
деле по правилу судбину главне
ствари, осим ако странка не изјави
супротно или се из њеног пона-
шања не може супротно закључити,
што овде није био случај. Па ако
се тужилац на овај начин опреде-
лио да остаје код тужбеног захтева
само за парничне трошкове, то пр-
востепени суд није могао да одлу-
чује ван граница овако сведеног
тужбеног захтева. Стога је побиа-
ну пресуду у том делу ваљало пре-
иначити“.

Јерко Курбатвински

САОПШТЕЊА

НА РЕДОВНОЈ СКУПШТИНИ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ,
ОДРЖАНОЈ У НОВОМ САДУ 23. ЈУНА 1973. ГОДИНЕ, ИЗАБРАНИ СУ
СЛЕДЕЋИ ОРГАНИ КОМОРЕ:

ПРЕДСЕДНИК УО: Кујунџић Јосип, адвокат у Суботици

I ПОТПРЕДСЕДНИК УО: Рапајић Милан, адвокат у Новом Саду

II ПОТПРЕДСЕДНИК УО: Весковић Живко, адвокат у Ср. Митровици

III ПОТПРЕДСЕДНИК УО: Ранков Константин, адвокат у Зрењанину

УПРАВНИ ОДБОР

I Хиџ Јосип, адвокат у Бачком Петровцу

II Парлаћ Миодраг, адвокат у Новом Саду

III Томин Боривој, адвокат у Новом Саду

IV Бајац Будислав, адвокат у Врбасу

V Миковић Милан, адвокат у Панчеву

VI Радичевић Власта, адвокат у Панчеву

VII Радоман др Душан, адвокат у Сомбору

VIII Петровић Светислав, адвокат у Суботици

IX Чернаи Реже, адвокат у Бачкој Тополи

X Будишин Душан, адвокат у Кикинди

ДИСЦ. ТУЖИЛАЦ: Узелац Душан, адвокат у Футогу

I ЗАМ. ДИСЦ. ТУЖИОЦА Јекић Боривој, адвокат у Новом Саду

II ЗАМ. ДИСЦ. ТУЖИОЦА Секулић Марија, адвокат у Суботици

ПРЕДСЕДНИК

ДИСЦ. СУДА: Марић Антоније, адвокат у Новом Саду

ЗАМ. ПРЕДСЕДНИКА: Милић Александар, адвокат у Апатину

ЧЛАНОВИ

I Стакић Јован, адвокат у Новом Саду

II Перваз Јован, адвокат у Новом Саду

III Чешљевић Момчило, адвокат у Бечеју

IV Вебер Борђе, адвокат у Новом Саду

V Јовановић Драгољуб, адвокат у Панчеву

VI Станчу Симеон, адвокат у Вршцу

VII Ердељан Александар, адвокат у
Ср. Митровици

VIII Конц Иштван, адвокат у Кањижи

IX Лошонц др Аурел, адвокат у Суботици

X Свирчевић Милош, адвокат у Бачкој Тополи

ПРЕДСЕДНИК ВИШЕГ ДИСЦИПЛИН. СУДА: Стојковић Богољуб, адвокат у Панчеву
ЗАМ. ПРЕДСЕДНИКА: Царић Олга, адвокат у Новом Саду

ЧЛАНОВИ

- I Хорватовић др Павле, адвокат у Новом Саду
- II Молдован Стеван, адвокат у Новом Саду
- III Грковић Душан, адвокат у Новом Саду
- IV Јовановић др Василије, адвокат у Панчеву
- V Јеловац Никола, адвокат у Сомбору
- VI Бачлија Бела, адвокат у Суботици
- VII Сепеши др Стеван, адвокат у Суботици
- VIII Сретеновић Милан, адвокат у Ср. Митровици
- IX Цабафи Ласло, адвокат у Зрењанину
- X Лападат Ливијус, адвокат у Зрењанину

ПРЕСЕД. КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД ФИНАНСИЈСКОГ ПОСЛОВ.: Бошњак Иван, адвокат у Сомбору

ЧЛАНОВИ

- I Колесар Федор, адвокат у Новом Саду
- II Рашовић Војислав, адвокат у Ср. Митровици

ДВА ЗАМЕНИКА

- I Каћански Миливој, адвокат у Новом Саду
- II Стројић Сима, адвокат у Ковачици

Адвокатска комора Војводине

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 29. јуна 1973. године, донета су следећа решења:

1) Конституисан је Управни одбор. За секретара УО изабран је Боривој Томин, адвокат у Новом Саду; за благајника УО Јосип Хил, адвокат у Бачком Петровцу; за референта за општинске организације адвоката Милан Миковић, адвокат у Панчеву.

2) За потписивање новчаних докумената овлашћени су: Јосип Кујунџић, председник УО, Милан Рапајић, I заменик председника, Живко Весковић, II заменик председника, Константин Ранков, III заменик председника и Боривој Томин, секретар УО.

3) За доношење и потписивање президијалних решења овлашћени су: Јосип Кујунџић, председник УО, и Милан Рапајић, I заменик председника УО.

4) За члана Председништва Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије одређен је Јосип Кујунџић, председник УО, а за његовог заменика Милан Рапајић, I заменик председника УО.

5) На седници Председништва Савеза републичких и покрајинских комора Југославије 17. III 1973. године формирана је Комисија за количионе норме. За руководиоца ове Комисије именован је др Јожеф Варади. Управни одбор именован је на данашњој седници чланове и то: Саву Савића, адвоката у Н. Саду, главног и одговорног уредника *Гласника*, и Петровић Светислава, адвоката у Суботици, члана УО.

6) Формирана је Комисија за статутарна и нормативна акта у саставу: председник: Весковић Живко, адвокат, Срем. Митровица, II заменик председника УО, чланови: Бети Станко, адвокат, Нови Сад, Хашић Лазар, адвокат, Нови Сад, Јухас Стеван, адвокат, Суботица, Пал др Александар, адвокат, Сомбор, Ранков Константин, адвокат, Зрењанин, III заменик председника УО, Шарчевић Петар, адвокат, Суботица.

7) Формирана је Комисија за прописе и правну праксу у саставу: председник: Парлаћ Миодраг, адвокат, Нови Сад, члан УО, чланови: Бачић Слободан, адвокат, Панчево, Бошњак Бура, адвокат, Сомбор, Маркићевић др Александар, адвокат, Срем. Митровица. Михајловић др Стојан, адвокат, Зрењанин.

8) Формирана је Комисија за опорезивање адвоката у саставу: председник: Јекић Боровој, адвокат, Нови Сад, чланови: Борјановић Мирко, адвокат, Нови Сад, Будишин Душан, адвокат, Кикинда, члан УО, Чернај Реже, адвокат, Бачка Топола, члан УО, Скендеровић Марко, адвокат, Суботица.

9) Формирана је Комисија за социјално осигурање и друге видове осигурања у саставу: председник: Кениг др Јулије, адвокат у Новом Саду, чланови: Бајац Будислав, адвокат, Врбас, члан УО, Ишпановић др Тошо, адвокат, Суботица, Кадијевић Милош, адвокат, Сомбор, Стојковић Богољуб, адвокат, Панчево.

10) Формирана је Комисија за примену Тарифе у саставу: председник: мр Војислав Поповић, адвокат у Новом Саду, чланови: Грујић Сава, адвокат, Нови Сад, Маринков Војислав, адвокат, Вршац, Стенешић Јанко, адвокат, Суботица, Стефановић Борислав, адвокат, Нови Сад.

11) Формирана је Комисија за библиотеку у саставу: председник: Антоније Марић, адвокат, Нови Сад, чланови: Ботић-Ракић Бранислава, адвокат, Нови Сад, Мијатовић др Војин, адвокат, Нови Сад.

12) Формирана је Комисија удруживања рада у адвокатури у саставу: председник: Аћимовић Душан, адвокат Нови Сад, чланови: Илијин Андрија, адвокат, Суботица, Вулетић Будислав, адвокат, Нови Сад.

13) Формирана је Комисија за подмлађивање адвокатуре у саставу: председник: Радичевић Власта, адвокат, Панчево, члан УО, чланови: Добросављевић Светозар, адвокатски приправник из Новог Сада, Букановић Васаиле, адвокат, Кула.

14) Формирана је Комисија за проблеме самоуправне контроле у саставу: председник: Кујунџић Јосип, адвокат Суботица, председник УО, чланови: Ранков Константин, адвокат, Зрењанин, III заменик председника УО, Весковић Живко, адвокат, Сремска Митровица, II заменик председника УО.

15) Управни одбор једногласно је одлучио да Савез републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије предложи за чланове Консеја МУА другове: др Јожефа Варадија, адвоката у Зрењанину, и Кујунџић Јосипа, адвоката у Суботици, председника УО.

16) Решењем бр. 324/1973. узето је на знање да Момчило Милошев, адвокат у Новом Саду, са даном 1. јули 1973. године пресељава седиште своје адвокатске канцеларије у Србобран, М. Тита бр. 13.

17) Решењем бр. 327/73. узето је на знање да Момчило Чешљевић, адвокат у Бечеју, са даном 1. јули 1973. године пресељава седиште своје адвокатске канцеларије у Србобран, М. Тита бр. 3.

18) Решењем бр. 323/73. брише се из именика адвокатских приправника Даница Снаберберг, адвокатски приправник из Бечеја, са адвокатско-приправничком вежбом код Субаков Владимира, адвоката у Бечеју, са даном 19. јуни 1973. године, због заснивања радног односа.

19) Решењем бр. 331/73. брише се из именика адвокатских приправника Добрила Мијатовић, адвокатски приправник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код др Војина Мијатовића, адвоката у Новом Саду, са даном 15. јуни 1973. године, јер је уписана у именик адвоката.

20) Решењем бр. 332/73. брише се из именика адвокатских приправника Иштван Коша, адвокатски приправник из Новог Сада, са адвокатско-приправничком вежбом код Оливера Новаковића, адвоката у Новом Саду, са даном 15. јуни 1973. године, јер је уписан у именик адвоката.

21) Решењем бр. 333/1973. брише се из именика адвокатских приправника Иван Јуришић, адвокатски приправник из Сомбора, са адвокатско-приправничком вежбом код Бошњак Ивана, адвоката у Сомбору, са даном 15. јуни 1973. године, јер је уписан у именик адвоката.

22) Решењем број 322/73. Маринков Војислав, адвокат у Вршцу, са даном 22. јуни 1973. године разрешава се дужности привременог заменика оболелог адвоката Петров Константина из Вршца.

Управни одбор
Адвокатске коморе Војводине

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

- Закључци са редовне Скупштине Адвокатске коморе Војводине одржане у Н. Саду 23. јуна 1973. г.* — — — — — 1

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

- Војислав Кнежевић, *Могућност суђења у одсуству у сумарном кривичном поступку* — — — — — 4
- Александар Јовичин, *Права и обавезе друмског транспорта на основу Уговора о друмском превозу робе у судској пракси* — — — — — 9
- Даница Китић, *Дилеме о застарелости личних права брачних другова* — — — — — 27

ПРАВНА ПРАКСА

- Из судске праксе* — — — — — 32

САОПШТЕЊА

- Са редовне Скупштине АК Војводине* — — — — — 34
- Из седнице Управног одбора* — — — — — 35

САДЖКА

АДВОКАТУРА И ПРАВО

ПРАВИЛНИК И ПРАВИЛА

Уређивачки савет:

Сава Грујић, адвокат у Зрењанину, мр *Александар Бурђев*, секретар Секције ПК ССРН Војводине за друштвено-политички систем, *Иван Иванић*, заменик јавног тужиоца САП Војводине, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Марија Кленоци*, судија Вишег привредног суда у Новом Саду, др *Велибор Лукић*, адвокат у Новом Саду, *Јован Милић*, судија Врховног суда Војводине у Новом Саду, др *Милијан Поповић*, доцент Правног факултета у Новом Саду, *Петар Шарчевић*, адвокат у Суботици.

Уређивачки одбор:

Сава Савић, главни и одговорни уредник, адвокат у Новом Саду, *Борђе Вебер*, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, адвокатски правник у Новом Саду, *Живко Киселички*, адвокат у Новом Саду.

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. — Телефон: 42-201. — Годишња претплата 60.— дин., за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 5.— дин.
Тек. рачун 65700-678-2047.

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 413—185 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

Штампа: Штампарија „БУДУЋНОСТ“, Нови Сад, Шумадијска број 12.

